

PLEITAANTEKENINGEN

Inzake:

Zitting 15 augustus 2016 Vovo en beroep

NJCM, PAX, Campagne tegen Wapenhandel versus de Staat

HAA 16/3033 en HAA 16/3036 DKRCHT BI41

advocaat: mr J. Klaas

De primaire beslissing, om een vergunning te geven voor een wapenleverantie van bijna 35 miljoen, aan een land waar, volgens de Nederlandse regering, ernstige mensenrechtenschendingen plaatsvinden en waar de regionale stabiliteit zeer volatiel is, raakt een aantal algemene en publieke belangen.

Onder andere de belangen om geen wapens te leveren aan mensenrechten schendende regimes, het belang om de mensenrechtensituatie en de regionale stabiliteit niet te verslechteren, het belang van de vrede en het belang van het juist toepassen van internationale en Europese mensenrechtenverdragen waaraan Nederland zich gebonden acht.

Het is ook niet voor niets dat de regering de Tweede Kamer heeft ingelicht over deze specifieke vergunning aan Egypte. Hierop volgden Kamervragen en debat. Het lijkt er namelijk sterk op dat de regering enkele fouten gemaakt heeft.

Hoe kan de regering immers beweren dat een mensenrechtentoets heeft plaatsgevonden bij het beoordelen of er wapens geleverd mogen worden aan Egypte, vervolgens concluderen dat de mensenrechtensituatie er heel ernstig is en dan toch beslissen dat er

gewoon militair materieel geleverd mag worden? Daar klopt iets niet. Belangrijker: het lijkt of de regering enkele zeer belangrijke feiten en verdragen, onder andere de feiten rond de belegering van Jemen en de toepassing van het ATT en het Gemeenschappelijk Standpunt, niet of niet voldoende heeft meegewogen in de besluitvorming.

Er spelen bij deze vergunning dus publieke belangen mee, terwijl de besluitvorming, op zijn minst, gebrekkig lijkt te zijn.

De vraag die vandaag voorligt is: kunnen gerespecteerde en gevestigde vredesorganisaties en mensenrechtenorganisaties hier in rechte tegen opkomen?

Het staat vast dat de civiele route afgesloten is.

In de zaak van 2002, over wapenexporten naar Gaza, stelde de civiele rechter dat beslissingen over wapenexport (de rechtsvoorgangers van) PAX en de Campagne tegen Wapenhandel rechtstreeks in hun belangen treffen.

De regering betoogde in die zaak dat de NGOs belanghebbenden zijn in de zin van artikel 1:2 Awb bij alle beslissingen over wapenexportvergunningen en de civiele rechter ging daar dus in mee: de zaak werd niet ontvankelijk verklaard omdat de route naar de bestuursrechter openstaat (ECLI:NL:RBSGR:2002:AE3271).

De regering erkent dat PAX, de Campagne tegen Wapenhandel en het NJCM zich vanuit hun doelstellingen respectievelijk met wapenexport en met mensenrechten bezig houden. De regering voert geen verweer op de doelstellingen van de belangenorganisaties. Het verweer is enkel gericht op de uitwerking van de doelstellingen van de organisaties. Namens de

regering wordt enkel aangegeven dat deze specifieke wapenleverantie te ver verwijderd zou staan van die doelstellingen.

Dat was al een zeer mager verhaal in de beslissing op bezwaar, en in het verweer komt de regering eigenlijk niet met nieuwe argumenten.

Zoals namelijk al uitgewerkt in het beroepschrift: PAX en de Campagne tegen wapenhandel houden zich al jarenlang bezig met de discussie over wapenexporten. Op allerlei manieren, door overleg, campagnes lobby en publicaties. PAX en de Campagne tegen Wapenhandel zijn dan ook de meest voor de hand liggende organisaties om als belanghebbenden bij besluitvorming over wapenexport in rechte te worden ontvangen. Zéker als het gaat om een leverantie van dit grote bedrag aan dit specifieke land, Egypte, waar de kans groot is dat het gebruikt gaat worden voor een specifiek regionaal conflict, namelijk de blokkade van Jemen.

En het NJCM is dé mensenrechtenorganisatie die opkomt voor het juist en volledig toetsen van de mensenrechten waar de regering aan gebonden is middels internationale en Europese verdragen en de eigen Grondwet. Al meer dan 40 jaar is het NJCM de gesprekspartner van de overheid bij discussies over de toepassing van verdragen, en de vraag hoe beleid en wetgeving zicht daartoe verhouden. Sinds 1979 adviseert het NJCM met het Breed Mensenrechten Overleg (BMO) de minister en het ministerie van Buitenlandse Zaken over mensenrechten in het buitenlandse beleid van Nederland. Het NJCM is bovendien de hoofdindiener van schaduwrapportages bij verschillende VN en EU en Raad van Europa organen. Het NJCM organiseert seminars en debatten. En af

en toe, als het NJCM denkt dat andere middelen uitgeput zijn of niet voldoende werken, stapt het NJCM naar de rechter om op te komen voor het algemene belang van de mensenrechten en de juiste mensenrechtentoets. Het NJCM is tot op heden in al deze procedures ontvankelijk verklaard.

Het gaat hier weliswaar om een specifieke individuele beslissing, maar wel een beslissing waarbij mensenrechten en een juiste mensenrechtentoets ontegenzeggelijk een grote rol spelen. Het gaat daarnaast om een Nederlandse beslissing met mogelijk grote negatieve gevolgen voor de mensenrechtensituatie in andere landen. Dit is bij uitstek een beslissing die de belangen van het NJCM raakt.

Het standpunt van de regering dat de drie organisaties vanwege de belangen waarvoor ze opkomen niet ontvankelijk zouden zijn in deze procedure, is dan ook eigenlijk niet te begrijpen.

Het standpunt heeft ook verstrekkende gevolgen voor alle soortgelijke organisaties die, volgens de strikte toetsen die de wet en de jurisprudentie daarvoor gesteld hebben, tot op heden bij de rechter konden opkomen voor hun belangen.

Nog een paar kleine aanvullende opmerkingen:

De regering heeft aangegeven dat de drie organisaties, simpel gezegd, statutair te ver afstaan van het belang dat in de beslissing speelt. In het beroep heb ik uitvoerig aangegeven waarom dit standpunt onjuist is en ik heb daar net ook nog wat over gezegd. Ik

wil het nog kort aanvullen met twee uitspraken die de gronden in beroep ondersteunen.

De eerste in de zogenaamde ‘stemfie’ zaak van 9 mei 2014. Waar de Stichting Bescherming Burgerrechten de Staat had gedaagd over het maken van foto’s na het uitbrengen van een stem bij de verkiezingen. De Stichting komt statutair op voor de bescherming van de klassieke mensenrechten (net als het NJCM) en in de statuten stond niets over ‘stemfies’ of het recht niet gefotografeerd te worden bij verkiezingen. De rechtbank gaf echter aan: *Het belang dat de Stichting met haar vordering dient valt onmiskenbaar onder haar doelomschrijving van bescherming van klassieke burgerrechten. Het wordt daarbij niet als voorbeeld genoemd, maar dat is niet nodig.*

De Stichting werd ontvankelijk verklaard (ECLI:NL:RBDHA:2014:5657).

Ook wijs ik nog op de uitspraak van de rechtbank Amsterdam, in een bestuursrechtelijke zaak van de Vereniging van Asieladvocaten en Juristen (VAJN) en anderen tegen de Staat over de gestelde gebrekkige bestuursrechtelijke bescherming van Somalische asielzoekers. Over de ontvankelijkheid van de VAJN zei de rechtbank:

Vooropgesteld wordt dat de statutaire doelstelling(en) van stichtingen en verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid veeleer ruim dan beperkt moet(en) worden uitgelegd, nu dit ten goede komt aan de effectiviteit en efficiëntie van de rechtsbescherming en/of leidt tot een vermindering van gerechtelijke procedures.(ECLI:NL:RBSGR:2004:AO7725).

De VAJN werd ontvankelijk verklaard.

Afsluitend: het standpunt van de regering dat de organisaties niet-ontvankelijk zijn is onhoudbaar. We gaan ervan uit dat de organisaties wél ontvankelijk verklaard hadden moeten worden en dat de bezwaarprocedure opnieuw moet worden gedaan. Wat betekent dat dan voor deze zaak?

Voor zowel deze procedure, maar zeker ook voor het meer inhoudelijk deel is het op zijn zachts gezegd wel handig als we de stukken hebben. In het beroep en in de brief van 21 juli 2016 aan uw rechtbank heb ik gevraagd hierover een (tussen)beslissing te nemen.

Verder hebben we u gevraagd een voorlopige voorziening te treffen.

Voor zover wij begrijpen duurt het lang voordat het militair, na een afgegeven vergunning, daadwerkelijk geleverd is. Als het materieel volledig geleverd is, terwijl later vast komt te staan dat er geen vergunning gegeven had mogen worden op basis van de feiten en de mensenrechten, zal het terugdraaien van de levering, zo kan ik mij voorstellen, zeer moeilijk zijn en mogelijk veel grotere politieke en zakelijke gevolgen hebben. Het spoedeisende belang is er onder andere in gelegen deze moeilijk omkeerbare gevolgen te voorkomen.

We vragen u mede daarom de primaire beslissing te schorsen lopende de procedures.

In de discussie over welke feiten en welke mensenrechten precies spelen bij vergunningen voor wapenleveranties aan mensenrechten schendende landen in het algemeen en bij Egypte in het bijzonder, vragen we u niet om een standpunt.

We vragen u enkel te beslissen dát PAX, de Campagne tegen Wapenhandel en het NJCM hierover mogen discussiëren in een procedure en dus ontvankelijk zijn. En we vragen u ervoor te zorgen dat deze discussie nog nut kan hebben voor de organisaties als na afloop daarvan blijkt dat ze gelijk hebben en dat wapens leveren aan Egypte op dit moment niet zo'n briljant idee is. Dit door de wapenlevering nu even te bevriezen door de primaire beslissing te schorsen.